

1968 – OBAL GRAMOFONOVÉ DESKY

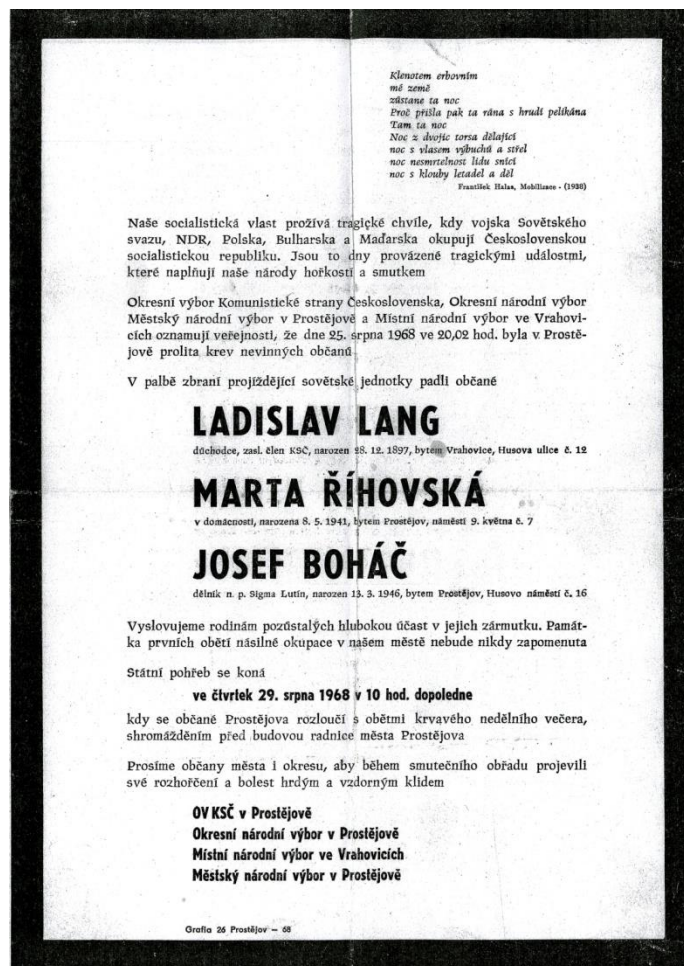
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Praha
Datace:	1969
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	H8d-261_08

Gramofonová deska *Kde končí svět* byla vydána na paměť studenta Jana Palacha, který se 16. 1. 1969 zapálil v horní části Václavského náměstí v Praze na protest proti omezování svobod po okupaci Československa armádami států Varšavské smlouvy. Deska byla vydána již několik týdnů po Palachově činu a obsahovala pásmo starších básní, úryvky prozaických textů, ale také projevy řečníků z Palachova pohřbu. Vydání této desky bylo trnem v oku Státní bezpečnosti (StB), která se okolnostmi jejího vydání a distribuce zabývala. Příslušníci tajné policie se také snažili zabránit každoročnímu veřejnému připomínání Palachova činu. Pod deskou jsou podepsáni skladatel Petr Eben, režisér Josef Henke a scénárista Václav Daněk. Obálku a grafickou úpravu navrhl Jaroslav Šerých.

Otázky k zamyšlení

1. Co víte o Janu Palachovi?
2. Co to byla Státní bezpečnost?

1968 – PARTE OBĚTEM 25. SRPNA 1968

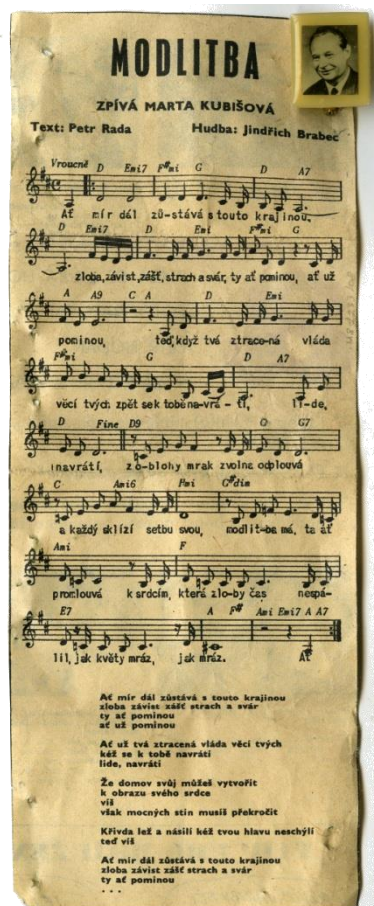
Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Praha
Datace: 1968
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: H8d-227_08

Parte obětem divoké střelby Sovětů, ke které došlo 25. srpna 1968 v Prostějově. Z obrněných vozidel sovětských jednotek začali ve večerních hodinách pálit směrem do ulic a na náměstí. Palbě podlehli tři občané: Josef Boháč (22 roků) padl na Vojáckově náměstí, Ladislav Lang (70 let) byl zasažen pod lipou na Žižkově náměstí a Marta Říhová (27 let) byla střelena v domovních dveřích na Náměstí 9. května. Dalších devět občanů bylo hospitalizováno s těžkými zraněními. Sovětská strana nikdy neuvedla, kdo za ozbrojený incident nesl zodpovědnost, a dokonce se ani neomluvila. Na pohřeb, který se konal 29. srpna 1968, tehdy dorazily tisíce občanů, kteří doprovodili rakve tří obětí na hřbitov. Celá událost vyvolala velké rozhořčení veřejnosti a vlnu protisovětských projevů.

Otázky k zamyšlení:

1. Jakými způsoby protestovala československá veřejnost proti vstupu vojsk ze Varšavské smlouvy?
2. Změnil se v průběhu let postoj veřejnosti ke vstupu vojsk na naše území?

1968 – MODLITBA

Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Praha
Date:	1968
Material:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	H8d-233_08

Text a notový zápis české písně *Modlitba*, která se stala symbolem odporu českého národa proti invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa 21. srpna 1968. V pravém horním rohu se nachází odznak s portrétem tehdejšího prvního tajemníka KSČ Alexandra Dubčeka, hlavní osobnosti pražského jara 1968. Hudbu složil Jindřich Brabec, text napsal Petr Rada a píseň později nazpívala Marta Kubišová. *Modlitba* původně vznikla pár dní po okupaci pro populární televizní seriál *Píseň pro Rudolfa III.* Na magnetofonovém pásku se později dostala do Československého rozhlasu.

Otázky k zamyšlení:

1. S kterou další klíčovou událostí československých dějin je píseň „Modlitba“ spojována?

1968 – VĚRA ČÁSLAVSKÁ NA STUPNÍCH VÍTĚZŮ OH MEXIKO 1968

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Olympijské hry Mexiko
Datace:	1968
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	13 x 18 cm
Inventární číslo:	H7F-26778

Na fotografii vidíme Věru Čáslavskou, jak přijímá blahopřání na stupních vítězů při letních olympijských hrách v Mexiku v roce 1968. Věra Čáslavská si z olympiády v Mexico City odvezla hned 4 zlaté medaile: za víceboj, přeskok, bradla a prostná. V průběhu slavnostního ceremoniálu při předávání medailí protestovala gesty proti okupaci Československa a při slavnostním hraní sovětské hymny otočila hlavu od soupeřky směrem do země. V roce 1968 se angažovala v politickém životě a podepsala petici *Dva tisíce slov*. V roce 1971 byla vyloučena z řad členů ČSTV.

Otázky k zamyšlení:

1. Pokoušel se komunistický režim ovlivňovat oblast sportu?
2. Čím byly zvláštní olympijské hry v Moskvě a v Los Angeles?

1968 – LETÁK – TELEFONNÍ SEZNAM

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Praha
Datace:	1968
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	1968/17

Kreslený leták z období invaze pěti zemí Varšavské smlouvy do Československa varuje před zapůjčováním telefonních seznamů podezřelým osobám. Tato forma protestu byla součástí pobouřených reakcí na okupaci. Po invazi byla větší města plná plakátů, které okupanty vyzývaly k odchodu. Protesty trvaly zhruba sedm dní a lidé se snažili vojákům všemožně orientaci ve městech zkomplikovat: názvy ulic stejně jako směrovky a ukazatele měst byly zabílené vápnem.

Otázky k zamyšlení:

1. Jaké možnosti šíření informací a komunikace nabízela lidem tehdejší technika?

1968 – LUDVÍK SVOBODA

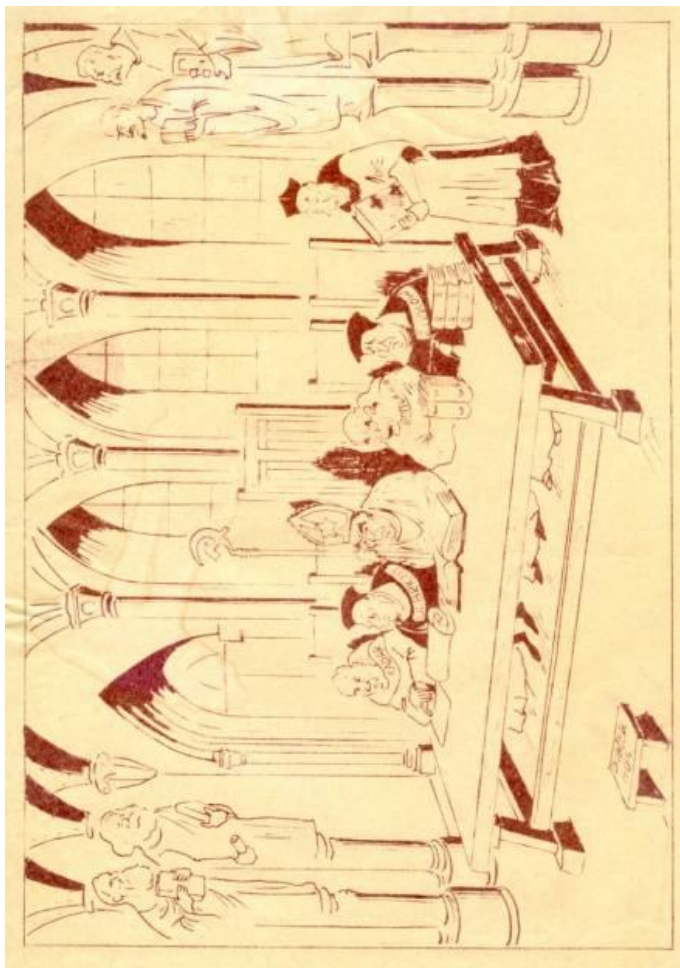
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Praha
Datace:	1968
Materiál:	papír
Technika:	fotografický proces
Inventární číslo:	H8-19891

Fotografie generála Ludvíka Svobody (25. listopadu 1895 – 20. září 1979), který po válce zastával funkci ministra národní obrany (1945–1950) a od března 1968 až do roku 1975 byl sedmým prezidentem ČSSR. Generál Ludvík Svoboda bojoval během druhé světové války na východní frontě, v roce 1948 vstoupil do KSČ. Z funkce ministra národní obrany byl v době politických čistek 50. let odvolán a dva roky byl dokonce vězněn v souvislosti s procesem s Rudolfem Slánským. Rehabilitován byl v roce 1954, ale na politické scéně, třebaže zastával funkci poslance, se výrazně neexponoval. Během pražského jara byl Ludvík Svoboda na návrh Dubčeka, zvolen prezidentem. Byl to první komunistický prezident volený tajně, a nikoli aklaací (veřejné hlasování).

Otázky k zamyšlení:

- 1. Kdo zastával funkci prvního tajemníka ÚV KS na Slovensku v době, kdy byl Ludvík Svoboda zvolen hlavou státu? Čím se tento muž především „proslavil“?*
- 2. Jaká byla první reakce prezidenta Svobody na příjezd vojsk Varšavské smlouvy a obsazení Československa?*

1968 – INKVIZIČNÍ TRIBUNÁL

Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Praha
Datace: 1968
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: 1968_38

Leták s karikaturami představitelů zemí Varšavské smlouvy, který zobrazuje vojenské vůdce evropských zemí východního bloku jako inkviziční tribunál. Leták odkazuje na kostnický koncil, na kterém byl odsouzen Jan Hus. Karikatury Alexandra Brežněva, Jánose Kádára, Todora Živkova a dalších coby inkvizitorů jsou kritikou vojenského zásahu proti obrodnému procesu pražského jara, které ukončila společná invaze vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968.

Otázky k zamyšlení:

1. *Vojska kterých pěti zemí podnikla 21. srpna 1968 vojenskou intervenci do Československa?*
2. *Kdy vznikla Varšavská smlouva?*

1968 – PLACKA

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Teplíce
Datace:	1968
Materiál:	hliník
Technika:	ražba
Rozměr:	Ø 36 mm
Inventární číslo:	H8d-260_08

Placky na podporu politiků Alexandra Dubčeka, prvního tajemníka KSČ (leden 1968 – duben 1969) a generála Ludvíka Svobody, prezidenta ČSSR (1968–1975). Podobné propagační předměty se mezi lidmi šířily v období pražského jara. Politické tání zarazil zásah vojsk Varšavské smlouvy v noci z 20.–21. srpna 1968. Proti vojenské intervenci se v Československu strhl lidový odpor, který se projevoval četnými protestními nápisy na ulicích a zdech, šířily se různé letáky. Na ulicích se prodávaly trikolóry a černé stužky

Otázky k zamyšlení:

1. Jaké hlavní projevy měly reformy z období Pražského jara?
2. V čem byl významný IV. sjezd Svazu československých spisovatelů, který se uskutečnil v květnu roku 1967?

1968 – PRŮKAZ TOTOŽNOSTI MUDR. MARIE ZÁVOROVÉ

Institute: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Praha
Datace: 1968
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: H8d-8_08

Tento průkaz totožnosti pro zdravotnické pracovníky z roku 1968 patřil paní MUDr. Marii Závorové. Narodila se 25. 5. 1938 a pracovala jako lékařka záchranné služby v Praze. Kromě občanského průkazu u sebe nosila i tento průkaz pro zdravotnické pracovníky, který byl psán nejen česky, ale i rusky. Průkaz obsahoval jak osobní fotografii, tak i její písemný popis sloužící k identifikaci.

Otázky k zamyšlení:

1. Kdo byl vůbec nejdéle úřadujícím ministrem zdravotnictví Československa (od roku 1948 až do roku 1968)? Členem které politické strany tento muž byl?
2. Uveďte alespoň 3 rozdíly mezi současným zdravotnickým systémem a československým zdravotnictvím před rokem 1989.

1968 – DVA TISÍCE SLOV

Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Praha
Datace: 1968
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: H8d-196_08

Manifest *Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem* je nejznámějším a nejdůležitějším dokumentem pražského jara. Jeho autor, spisovatel Ludvík Vaculík, text zveřejnil v *Literárních listech* a v denících *Práce*, *Mladá fronta* a *Zemědělské noviny* 27. června 1968, tedy jediný den poté, co byla v Československu dočasně zrušena cenzura. Text nabádal k rozvoji demokratizačního procesu v zemi, ale současně také varoval před antikomunismem. Manifest okamžitě odsoudilo sovětské politbyro (politická kancelář) a reakce domácích komunistů byla též silně odmítavá a vydání *Dvou tisíc slov* označili za kontrarevoluci. Veřejnost manifest naopak podpořila. Pod *Dva tisíce slov* se podepsalo více než sto tisíc občanů.

Otázky k zamyšlení:

1. Kdo stál za vznikem manifestu 2000 slov kromě samotného autora?
2. Jak reagovali iniciátoři manifestu na odmítavý postoj státních orgánů?

1968 – MINISTR ŠKOLSTVÍ, VĚD A UMĚNÍ ZDENĚK NEJEDLÝ

Institute: Historické muzeum Národního muzea
 Lokalita: Praha
 Datace: 1953
 Materiál: papír
 Technika: fotografický proces
 Inventární číslo: H6E244890, sig. IV F 3387

Fotografie zachycuje ministra školství, věd a umění Zdeňka Nejedlého (10. 2. 1878 – 9. 3. 1962) při slavnostním uvedení Prodané nevěsty v Národním divadle. Nejedlý zastával funkci ministra od 25. 2. 1948 až do 28. 2. 1953. Pocházel z Litomyšle, kde se narodil též český skladatel Bedřich Smetana. Nejedlý jeho odkaz celý život ctil a osoba Bedřicha Smetany dominovala i jeho tvůrčí činnosti v oblasti hudební vědy. Zajímavou skutečností je, že Nejedlý rozepsal mnoho rozsáhlých teoretických a historických děl, ovšem žádné nedokončil, a to ani monumentální dílo o Smetanovi. Nejedlý byl ministrem bez portfeje až do své smrti a v roce 1952 se stal prvním předsedou Československé akademie věd. V kultuře Nejedlý propagoval socialistický realismus, a tak i v divadle museli herci a režiséři pracovat podle socialistické ideologie: hrála se především díla Aloise Jiráska, Josefa Kajetána Tyla a bratří Mrštíků.

Otázky k zamyšlení:

1. Jaké bylo povolání Zdeňka Nejedlého předtím, než se začal naplno věnovat politice? Co bylo stěžejním tématem jeho zájmu?
2. Která další operní díla Bedřicha Smetany znáte?

1968 – BUDOVATELSKÝ PLAKÁT

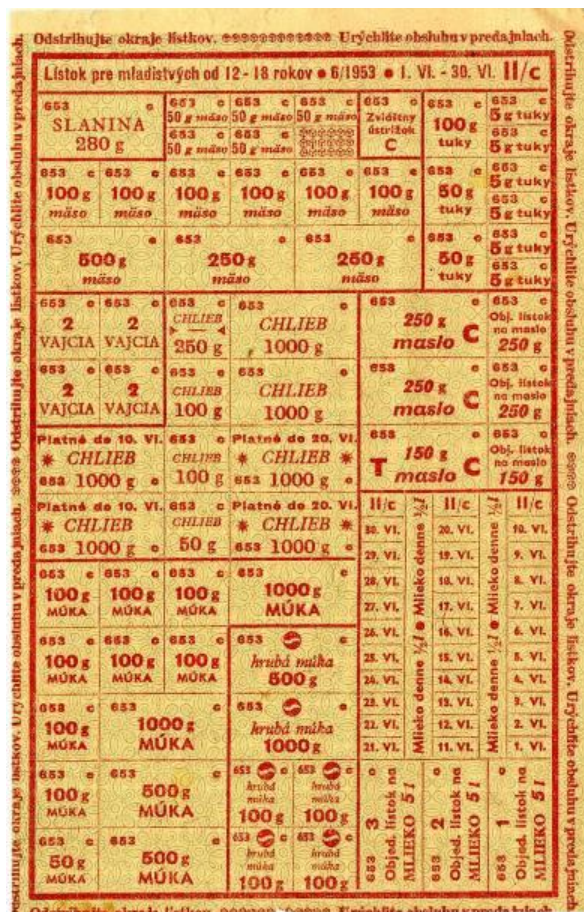
Institute:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Ostrava
Datace:	50. léta 20. století
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Inventární číslo:	H8-RM57

Budovatelský plakát z 50. let 20. století byl součástí hospodářské propagace, která lákala k budování uhelných hutí na Ostravsku: „*Družstevníci, přijďte budovat ostravský Donbas*“. Donbas byl přezdívkou tehdy budované ostravské Nové huti (dnes ArcelorMittal Ostrava a. s), což mělo odkazovat na ukrajinskou Doněckou uhelnou pánev. Výstavba komplexu Nová Huť začala už v roce 1951 a pokračovala až do roku 1958.

Otázky k zamyšlení:

1. Které další lokality v Československu byly před rokem 1989 nejvíce zasaženy těžbou uhlí?
2. Která nebezpečná nerostná surovina byla především v 50. letech exportována do Sovětského svazu a kdo byl k těžbě zneužíván?

1968 – POTRAVINOVÝ LÍSTEK

Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československá republika
Datace: 1953
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: H8-13622

Potravinový lístek psaný slovensky byl určený pro mladistvé od 12 do 18 let a platil od 1. do 30. června 1953. Měsíčně bylo možné za tento lístek koupit například 280 g slaniny, 15 litrů mléka, 1800 g masa, dále chleba, mouku, tuk a vejce. Přídělový systém u nás platil i v poválečné době. Byl zrušen až za měnové reformy 1. června 1953, kterou tehdejší vláda v čele s prezidentem Antonínem Zápotockým až do poslední chvíle tajila. Během měnové reformy se také měnily staré bankovky za nové. Za 300 starých korun dostali občané 60 nových (v poměru 5 : 1). Vše nad 300 se měnilo v poměru 50 : 1. Západní tisk označil reformu za „velkou peněžní loupež“.

Otázky k zamyšlení:

1. Kolik vajec bylo možné na tento lístek za celý měsíc v obchodě koupit? Kde bylo možné pořídit základní potraviny, když oficiální trh nedostačoval?

1968 – ČESKOSLOVENSKÁ SPARTAKIÁDA

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československá republika
Datace:	1955
Vydavatel:	Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	20 × 13 cm
Inventární číslo:	Sb. plakátů, inv. č. 7249

Plakát I. celostátní spartakiády, která se uskutečnila 23. června 1955 a byla pojata jako vyvrcholení oslav desátého výročí osvobození Československa Rudou armádou. Spartakiádou se nazývala hromadná tělocvičná vystoupení, jež se u nás konala pravidelně každých pět let od roku 1955 až do roku 1985. Vynechán byl pouze rok 1970, protože tehdy se měl v roce 1968 konat XII. všesokolský slet na Strahově – ten však znemožnil vpád sovětských okupačních vojsk 21. srpna 1968. Spartakiády měly silný ideologický náboj a můžeme je chápat i jako metaforu plně ovladatelné společnosti, bez níž by komunistický režim nemohl fungovat.

Otázky k zamyšlení:

1. Kde se konaly celostátní spartakiády?
2. Kdy proběhla poslední spartakiáda?

1968 – 100 KČS

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československá republika
Datace:	1953
Autor předmětu:	Sergej Akimovič Pomanskij
Materiál:	papír
Technika:	tisk
Rozměr:	8,0 × 15,6 cm
Inventární číslo:	H5-140147

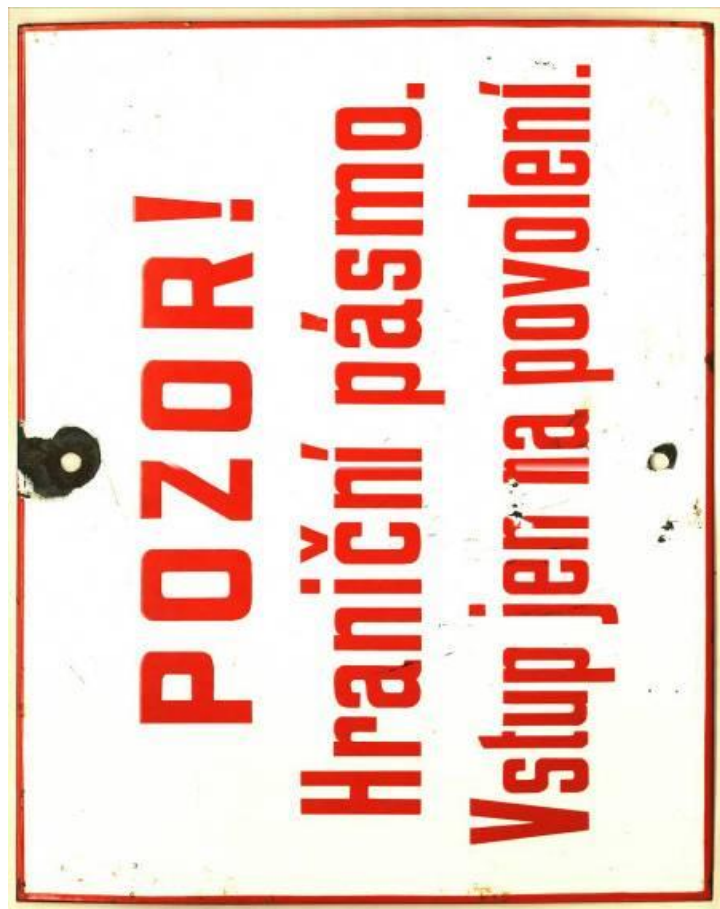

Bankovka v hodnotě sto korun československých byla v platnosti od 1. 6. 1953 do 31. 12. 1967. Rub stokoruny navrhl Sergej Akimovič Pomanskij podle fotografie Hradčan. Bankovka byla vytištěna v tiskárně GOZNAK v Moskvě. Právě v Moskvě se tiskly bankovky připravené k měnové reformě, jež proběhla v červnu 1953. Tu před obyvatelstvem československá vláda do poslední chvíle utajovala.

Otázky k zamyšlení:

1. Kdo je na současné stokorunové bankovce? Kdo je autorem současných českých bankovek?
2. Které skupiny obyvatelstva se peněžní reforma v roce 1953 dotkla nejvíce?

1968 – VÝSTRAŽNÁ TABULE HRANIČNÍ PÁSMO

Instituce:	Historické muzeum Národního muzea
Lokalita:	Československo
Datace:	1950 – 1980
Materiál:	kov, smalt
Technika:	smaltování
Rozměr:	46 × 50cm
Inventární číslo:	H8-19913

Výstražná tabule upozorňující na blízkost hraničního pásma. To bylo – v závislosti na členitosti terénu – široké od 4 do 10 km. Hraniční pásmo vzniklo po roce 1951, režim tím reagoval na skutečnost, že útěků a ilegálních přechodů přes státní hranici od komunistického převratu v únoru 1948 neubývalo. Ochranou státní hranice byla pověřena pohraniční stráž, pásmem probíhal drátěný zátaras s kontrolním orným pásem, v němž se měly otisknout stopy „narušitele“. Do roku 1965 byl zátaras pod vysokým elektrickým napětím. V roce 1966 nahradila systém tří plotů signální stěna. Dle současných informací zahynulo při pokusu o přechod státní hranice 450 civilistů, z řad pohraniční stráže zemřelo ve službě 654 jejich příslušníků.

Otázky k zamyšlení:

1. Čím se do historie zapsala skupina bratří Mašinů? Jaký je váš názor na jejich činy?
2. Kdo jako první použil termín „železná opona“? Dotýkala se tato hranice i Československa?

1968 – DESKA O SMRTI K. GOTTWALDA A J. V. STALINA

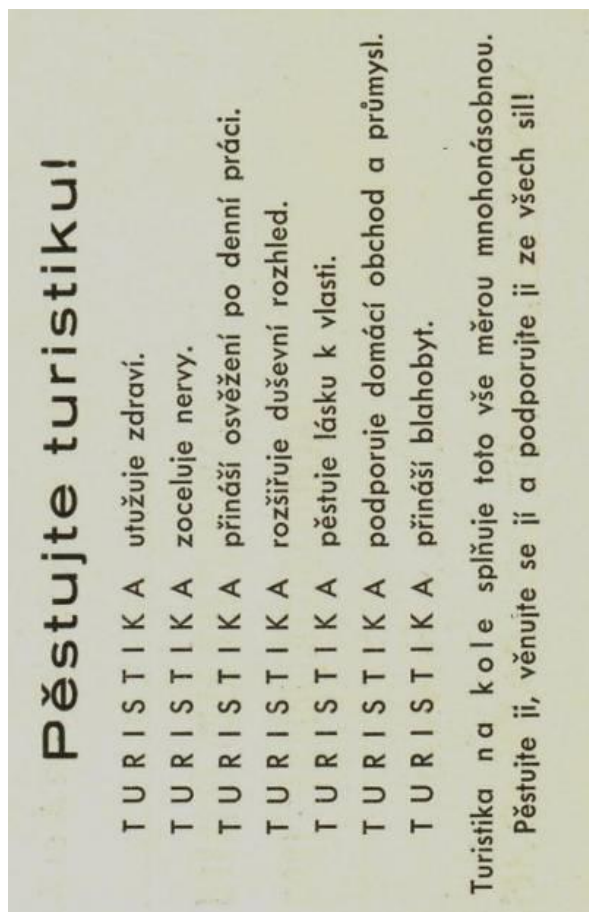
Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československo
Datace: 1953
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: H8p-26/91

Deska vzpomínající smrt Klementa Gottwalda a J. V. Stalina. Oba státníci zemřeli krátce po sobě v roce 1953. Stalin prodělal mrtvici a zemřel na její následky 5. března. Na jeho pohřeb do Moskvy odcestoval i přes námitky lékařů prezident ČSR a předseda KSČ Klement Gottwald. Jeho zdravotní stav se po příletu z Moskvy neustále zhoršoval a o několik dní později, 14. března 1953, na následky prasklé aorty rovněž skončil.

Otázky k zamyšlení:

1. Co se stalo s těly obou komunistických vůdců po jejich smrti?
2. Jak se změnil směr politiky Sovětského svazu po smrti Stalina? Kdo nastoupil na jeho místo?

1968 – PROPAGAČNÍ PLAKÁT *PĚSTUJTE TURISTIKU*

Instituce: Historické muzeum Národního muzea
Lokalita: Československo
Datace: 1955
Materiál: papír
Technika: tisk
Inventární číslo: Sb. plakátů, turistika

Propagační plakát z roku 1955 vyzývající k pěstování turistiky. Propaganda byla v 50. letech jedním z důležitých nástrojů ovládnutí veřejného mínění. Zatímco reklama usilovala o peněžní zisk, účelem propagace bylo získat hlavní slovo v šíření všeobecných pravd a společensky prospěšných cílů. Slogany z letáků měly znít jako dobré rady a jejich dodržování člověku přislíbvalo budoucí blahobyt. „Lepší zítřky“ měla zajistit také turistika.

Otázky k zamyšlení:

1. Kdy vznikl první národní park na území dnešní České republiky? Který to byl?
2. Uveďte příklady památkových objektů (zámky, kláštery...), které dnes slouží jako turistické cíle, ale před rokem 1989 byly využívány k jiným účelům.